

ბა ჩვენ თავად-აზნაურთა, ჩვენ მანც ვერ მივეყვებით იმ მიმართულ...

ფელეტონი

ვარდზე მჯდომარე ბულბული სატრფოს მოსთქვამდა, სტიროდა...

და მან შეიძლება ჩვენ ეროვნულ წარმატებამ წინ წარსდგას ნაბიჯი...

და მან შეიძლება ჩვენ ეროვნულ წარმატებამ წინ წარსდგას ნაბიჯი...

და მან შეიძლება ჩვენ ეროვნულ წარმატებამ წინ წარსდგას ნაბიჯი...

და მან შეიძლება ჩვენ ეროვნულ წარმატებამ წინ წარსდგას ნაბიჯი...

ნე დეპუტატთა უმეტესობამ და აგრეთვე მემარცხენეთა წარმომადგენლებმა წინადადება შეიტანეს პარლამენტში და თხოულობენ დაუყოვნებლივ გამოიყვანონ ჯარები აფრიკადამ და ერთგვის ახალშენზე სრულიად უარი სთქვან.

საზრუნველო და ისპანია. მადრიდიდან აუწყებენ დეპუტატთა „ტაიპს“, რომ ისპანელებმა სთხოვეს საფრანგეთს დახმარება აღმოუჩინოს და ფულით ასესხოს კუბის აჯანყებულებთან ბრძოლისათვის. ამას მოლაპარაკება მოჰყვა და, სხვათა შორის, შეეხებენ აგრეთვე მაროკოს საკითხს. ისპანიამ თანხმობა განაცხადა, რომ საფრანგეთმა ტუატა დაიჭიროს. საფრანგეთის ელჩი პარისიდან დაბრუნდა და სესხისა და დიპლომატიურ მომხრეობის შესახებ კუბასთან ბრძოლის საქმეში წინადადებები წარადგინა. ისპანიამ თავის მხრივ უნდა დაუთმოს ზოგიერთი რამ ვაჭრობისა და პოლიტიკის საქმეში და აგრეთვე პირობა მისცეს, რომ სხვათა არაგვისთან შეჭრას კავშირს. კანოვას ოპოზიციის წინამძღოლებთან მოლაპარაკება ჰქონდა, რადგანაც მათი თანხმობა უთუოდ საჭიროა ხელ-შეკრულებისათვის. შეიმუშავეს აგრეთვე საფინანსო ოპერაციების პრინციპები. მარტო ერთს პარისის საბანკო კამპანის 25 მილ. კუბის კუნძულის ობლიგაციები ჰსურს თურმე აიღოს; ამ ობლიგაციებს ისპანიის მთავრობა ჰყიდის. ხოლო ისპანია სამაგიეროდ ისპანიის რკინის გზათა ფრანგ მუხატრონების კონვენციას უფრო ხანგრძლივს ვადას მისცემს.

ოსმალეთი. ოფიციალური ახალიტიშე კორესპონდენტი ამბობს, რომ ლორდ სოლსბერსა და საფრანგეთის ელჩს ბარონ კურსელს მოლაპარაკება აქვთ ეგვიპტის საქმის შესახებ. ამ მოლაპარაკებას აზრად აქვს, რომ ინგლისელებმა ეგვიპტეში ჯარები გამოიყვანონ იმ პირობის მიხედვით, რომელიც შეჭრა პორტსა და დრუმონდ ვოლფსა. ამ პირობაში მოხსენებულია, რომ ეგვიპტე ფაქტიურად აღიარებულია ნეიტრალურ სახელმწიფოდ, ხოლო ინგლისელებს ეძლევათ ნება თუ გარემოება მოითხოვს ჯარები გაგზავნოს იქა.

აბაშეთი (აბისინია)

აბაშეთის ომი იტალიასთან, უკანასკნელის დამარცხება და პირველის გამარჯვება დღეს შეადგენს ყველაზე-საინტერესო მოვლენას. ამიტომ საქიროდ მიგვიჩნია მკითხველებს მივაწოდოთ მოკლე გეოგრაფიული და ისტორიული ცნობები ამ ქვეყნის შესახებ.

აბაშეთს ევროპამ უწოდა XVII საუკუნეში აბისინია, მანამდის-კი არაბულად ეწოდებოდა, ის სახელი, რომელიც ჩვენს მწერლობაშია დარჩენილი—ჰაბაშ, ჰაბეში.

აბაშეთი იწყობება აფრიკის ჩრდილო-აღმოსავლეთის მხარეში და მდებარეობს მეწამული ზღვის, მდინარე ბაჰრ—ელ აზრეის (კისფერის ნილი) და მდინარე ჰაბაშის შუა. მისი საზღვრები თითქმის იგივეა, რომელიც ეთიოპიის ძველს სამეფოს ჰქონდა. უმთავრესს ნაწილს ამ მხარისას შეესხება და სასოფლო ბანკსაც გავსნით დებოსთანა, მოდი შენ ეს-ლა და ოცმა გინდ ასმა ვაჭარმა მინისტრსტოსაგან, დამტკიცებულ ზღვის ოდენა ქიზიყის ოზრესტვას ომი გამოუცხადოთ!.. განა ხუმრობა საქმეა? არა, ჩვენ სულ სხვა რამ ხერხი გვინდა, რომ ფონს გავიდეთ. გუშინ რომ შეიღწევი კინაზები ლაპარაკობდნენ: „შილდაში და საიანკოში გაუხსნათ საზოგადო დებობები, მავანსა და მავანს ადგილებშია აპირებენო, ქალაქსა და თელავში კიდევ ჩვენი ნასწავლი ქალები ჰსწიან დებობებს“, პირი გავადე, თვალები ქვეტი და ღმრისა და ისეთ-ნაირად გამოვიკრდა ეს ამბები, რომ იქვე იმ კინაზებთან წამოვიძახე: ვაი, ვაი! ტერ ასტეაწ, ტერ ასტეაწ! განა ამ დროსაც მოგესწარით, რომ ქართველები ყველგან ხელობას გვართმევენ ლუკის გასაწყვეტათ-მეთქი!.. და როდესაც მეორე კინაზმა ახლა ესა თქვა: „თქვენ ჰნახავთ თუ ამ ახალმა მოძრაობამ საქართველოს ყველა სოფელში არ ამოყოს თავიო“, მაშინ-კი ისე ძალიან ამიღრინდა გული, გიგივით დავიყვირე: თავი გაუხმეთ ქართველებს, თავი! რომ ეს ემეები სულ იმათი ოინია. ეჰ. მახლას!.. ამ ქირს ჩვენც ერთი რამ ქირი უნდა მოუგონოთ, თორე, იცოდეთ, დავიდუბებით.

— ნამდვილს ამბობ, ნამდვილს, ერთი სიტყვით, ან ჩვენ უნდა ვიყვნეთ, ან მანახანის დებო, თორემ თუ ესლავ იმას აკვანშივესული არ ამოვადრეთ და იმ არ გასაზღვლმა მართლა ფეხი აიღვა, სიღნაღშია გაჰხსნიან, იქ იგეთი ოხერი მეგაზეთე უჩიტლები შეაყრილან—

ადგენს აბაშეთის სამეფო. იგი ისამზღვრება: ჩრდილოეთით აღმოსავლეთის სუდანით, დასავლეთით სენაარით, სამხრეთით გალდასელებს სამფლობელოთ და აღმოსავლეთით-კი უდაბური ადგილებით, რომელთაც ეწოდებათ სამხარა და რომელიც მდებარეობენ მეწამული ზღვის ნაპირებზე. ამ ქვეყნის გეოგრაფიულს მდებარეობას მეტად თავისებური ხასიათი აქვს. იგი წაგავს ციხეს აშენებულს კლდეზე, რომელიც ერთის მხრით (დასავლეთით) თანდათან მალდდება, და თითქოს ტერასებივით მიდის. მეორეს მხრით-კი (აღმოსავლეთით) დაქანებული, სალი კლდეებით არის შემოზღუდული, შუა გულში-კი მშენიერი მინდორ ველებია, რომლებსაც რწყავს მრავალი მდინარე. ამ მდინარეთა შუა იმისთანა პატარ-პატარა მდლობებია, რომ ერთის შეხედვით კუნძულს მოგაგონებენ. ზოგიერთი მდლობები შემკული არიან ათასნაირი მცენარეებით, თუმც ზოგიერთზე-კი მცენარის კვალსაც ვერ მოიპოვებთ.

რადგანაც აბაშეთი მთიან-მალღობ ადგილს წარმოადგენს, ამიტომ იქ ზომიერი ჰავა არის, თუმცა ტროპიკულს ქვეყანაში კია (აფრიკაში). ჰავის დაგვარად ისე უნდა დავაყოთ აბაშეთის სხვა-და-სხვა ადგილები, როგორც თვით მცხოვრებნი ჰყოფენ: 1) ჭოლჯა, (ვინა, კაურა და აგრეთვე ზოგიერთი მდინარის ნაპირები) აქ ცხელი მავნებელი ჰავაა, მცენარეებით-კი მდიდარი მხარეა, აქ იზრდება თითქმის ყველა მცენარე-ბი ტროპიკულ ქვეყნისა: შაქრის და მშვიდობით-მაშინ-კი შავო კახურა და თეთრო გამტკიცულო, თართო და ხიზილაღვ, ჩინირთავ და ბოზბაშო, არტალავ და ქაბლუ-ფლაო!..

— იცით რას გეტყვით, ძებო, ჩვენი შიში სულ ტყუილი ემეა. ის ოზრესტვოა, ჩვენ იმათ რას დავაკლებოთ, ამბობთ ისე ხამურად, თითქოს ტუტუ-ტუტო ქართველებს ვედარ ვიცნობდეთ. აი რა არის საქირო: ერთი სამი რამ, რაც-კი იხვესტნია რაღა თავის ფასით, ვთქვით: მარლი, ნავთი, შაქარი—გაყვიროთ ესენი თავნუნდაც ნაკლებ-ზარალით, ტუტუ-ცი ქართველები იმ წუთას ამას იტყვიან: ერიჰაა! აი როგორ იაფად უყიდნათო, ალბათ ყველა ასე იაფად იყიდება სომხების დებოშიო, იგრიან-ღვით დავგვხვევა. აბა მაშინ გაუხსნათ და გაუსვათ აი ყველა იმ ტყუილის ამტან ფარშულობა-საწერიმლოში, რაც-კი მუშტარს თვალს უზრმავებს თავის ფასის ნიუხვესტრობით; ასე არ ემჯობინება, ძებოჯან? მაშ რაღა თავს ვიხმეთქით, ყველამ ასეთ-ა სოვეტი ვქნათ და გავათათ რაღა, თორე რამტენიც უფრო ჰკვას ძალს ვატნათ, იმთენი უფრო აზრი გვიღაცდება.

— ეგ კარგია, გალუსტ, მაგრამ იმ ვერანა დებომ ისეთნაირ ვეზმენიაში გაბიყვანა ქვემო-ქიზიყის ხალხი, რომ სომხებმა რომ უთხრას ქართველს: წყალი თავდაღმა მიდისო, ისიც აღარ სჯერა, ტყუილის ამტან საქანელში ხშირად მანათში მანათი და მეტიც ავგილია, დებო-კი იმავე ტყუილის ამტანში მანათზე ექვს კაბიკს იგებს, მოდი შენ-და გააბრიყვე-ღა ესლა მუშტარი.

ლერწაში, ბაბა, ყავა, ბანანი და სხ.

2) ვინა-დგვა (აბაშურად ვინა—ღვინოს ჰქვიან და უთუოდ იმიტომ ეძახიან ამ სახელს, რომ იქ მამულისათვის სასარგებლო ჰავაა) აქ ზომიერი ჰავაა. თითქმის მთელი წელიწადი სულ გაზაფხულია. ერთობ მდიდარი და უხვი მხარეა და მიწა ძლიერ ნაყოფიერი. აქ ხარობს: ვაზი, ლიმონი, ფორთოხალი, ბროწეული, ზეთის ხილი, ატამი და სხვ. უმეტესი ნაწილი აბაშეთისა ამ მხარეს ეკუთვნის.

3) დგვა, აქ უფრო ცივი ჰავაა, თუმცა მშენიერი საბალახობისა და ზოგიერთ ადგილებში ჰურიც იზრდება, ზოგიერთში-კი სიცივეები იცის და ხანდახან ყინვებიც.

თითქმის ყოველ-ნაირი მცენარე და პირუტყვი მოიძებნება აბაშეთში, რადგან სხვა და სხვა გვარი ჰავა იქა. ცხელს მხარეებში შეგხვდებით სილო, მარტოქა, ყირაფი. სხვა მხარეები-კი საგვა ველური კამეჩებით, ტურებით, ლომებით და მამუნებით.

აბაშეთში ოთხ მილიონამდე მცხოვრებია. აბაშელები შავგვრემანი ხასის არიან და მშენიერი აგებულების. ძალიან მამაცი ხალხია, მარჯვე და მოხერხებული. აღმოსავლეთელი აბაშელები განირჩევიან დასავლეთელიებთან, ენით, სახით, ხასიათითა და ზნე-ჩვეულებით. დასავლეთის, ბარში მცხოვრები აბაშელი უფრო წყნარისა და დამდგარის ხასიათისაა, ხოლო აღმოსავლეთის, მთიული აბაშელი გატაცებულია, დაუდგრომელისა და ჩქარი ხასიათის არის. მთიულები

— ეგჰ, პარუმ გეურქ, ტყუილად გაგტყბია გული. ასე გონი სოფლის ოტროველებმა ძალიან ბევრი იციან საქონლის შეტყობისა აი! შენც უთხარ: მართალია, ნათლიდედ, დებო ჰყიდის ამის მავარ საქონელს იაფ-ფასად, მაგრამ ის დამალი პროზო-რუსის საქონელია, და ეს-კი ნასტიაში ზაგრანინი-ათქო რაღა, ვა, დიდი საქმეა ორიოდე სიტყვა დახარჯო მუშტართან შენივე სარფისათვის! ისიც გეტყვის: გენდობი, ნათლი, შენ იცი და შენმა ღმერთმაო და ჰა-ჰა, მორჩა და გათავდა.

— ნამდვილს ამბობს გალუსტა, პარუმ გეურქ, ნამდვილს, მე და ჩემს ღმერთმა.

— ვა, ერთი აქ უყურეთ-ღა, მაშ ჩემი პირიღამ ტყუილი ამოვა, შეგი კაცო, ვიძე, ვიძე, მაგრე მიტნობთ, ამისთანა სოვეტების ქნა ხომ ჩემი ხელობაა. მე რომ ბერლინიში ვიყო, პირდაპირ მინისტრობას მამაგდებდნენ ქულის ჩაჩვიით და ისეთი დიდი მილიონერის ქალს შევირთამდი, რომ მთელი ბერლინის გენერლების ლამაზი ცისკარა ქალები ჯავრით დაბრწილიყვნენ: რატო ჩვენ არ შეგვიერთო იმ ჯორის თავ-მაო. ახ, ღმერთმა რა გიყოს ჩემო ოსან, რა ეშმაკათ მინდობი რა გულის დამაქლქებელი ვაგლახი ჯოჯო ცოლათ შავირთე ერთი ოხერი ქოხის გულისათვის, რატო ბერლინიში არა ვხივარ ესლა მინისტრათ, მეულღე მზე ქალა ყელს არ მებგვევა გველივით და მაყვალვით შავ თვალს არ მიკოცნის სიყვარული ეინ-მოუკლავი! ეჰ, მახლას!.. ერთი მიქარვა მეც მომივიღა რაღა. რას ვამბობდი, ძებო ჯან?..

ლაპარაკობენ ტიგრეს ენაზე (ძველი არაბულის ნათესავი ენა) ეს ენა უწინ სახელმწიფო იყო; ამ ენით არის დაწერილი საეკლესიო წიგნებიც. ბარელები (დასავლეთის აბაშელები) ლაპარაკობენ ამხრას კილოზე. ეს ენა სახელმწიფო ენაა. ამ ორ ხალხთა შორის განუწყვეტელი ბრძოლა პოლიტიკურის უპირატესობისათვის, გამარჯვება უფრო ხშირად ბარის ხალხს რჩება. მცირე ხალხთა შორის უმთავრესი ადგილი ეკუთვნის აკვეჯებს, რომელიც ეგვიპტელი მეომრების ჩამომავლობას უნდა ეკუთვნოდნენ; გალსკება, რომელიც აბაშეთის სამხრეთით სცხოვრობენ, ეს ხალხი შამოვიდა აბაშეთში შუა აფრიკიდან XVI საუკუნეში. ზოგიერთის აზრით ავავლები სემიტელები არიან, ზოგს-კი ზანგები ჰგონია.

აბაშელები მისდევენ უმთავრესად ხორბლეულობის, ბამბის და თამბაქოს თესვას და აგრეთვე საქონლის მოშენებას. ვაჭრობა და მრეწველობა-კი დაცემულია და რაც არის ისიც ოსმალებს და ევროპელებს ვაჭრების ხელშია. უმთავრესი ნავთ-სადგური, რომელიც საქონელი გაქვთ, მასსოვაა, რომელიც მეწამულ ზღვის პირად იმყოფება ეს ნავთ-სადგური იტალიელებს ეკუთვნის. სარწმუნოებით აბაშელები ქრისტიანები არიან, თუმცა XIX საუკუნეში ისლამიზმა მავრად მოიკიდა ფეხი ზოგიერთ მხარეებში. ადგილობრივ მცხოვრებთა გარდმოცემით, აბაშეთში ქრისტიანობა განავრცელდა მოცაქულმა ფილიპემ, მაგრამ ნამდვი-

ჰო, იმას გეზნობდით: თითო ჩაფარხანა-შლაპუნა მანდილოსანს რომ თითო კაბა დავპირდეთ, რაღა თქმა გვინდა, ათსა და ოცს ინდაურივით მუშტარს კარზე მოგვაყენებს მოსაწველად. ახრა ისიცა ვთქვით თუ რამდენი მტერი ჰყავს იმ ქართველების დებოს ქართველები-და-და-ყველა ის ქართველი ვაჭრები, რომლებზე-დაც ქართველებსავე უთქვამთ: ქართველი რა ვაკრიფანდებდა, ურიაზე უარესი გახდებოა, და ყველა იმ ვაჭრების ფლაგ-ბოზაშით გასუქებული სოფლის ჰამია დებოს მოსისხლე მტრები არიან; რაღა თქმა უნდა, ყველა ამათ რომ ათაში ერთხელ ჩავაყლაპოთ და სხვა ფრივთაც გული მოუგოთ, მერწმუნეთ ყველა ესენი ყველგან ჩვენი დებოს ქებაში იქნებიან და ქართველების დებოს ძაგებაში. ხალხი არ არის, ისიც დაიჯერებს და ჩვენი დებოსკენ დაურღვება წისქვილის წყალივით. ჩვენც მივიყოლოთ მაშინ და ვკრიქოთ ეს ამოდენა ცხვარივით ხალხი!.. ქართველს რომ ჰქვია ჰქონდეს, რომელიც დებოდაო, თითონ ქართველებსვე უთქვამთ ეს ანდაზა თავის თავზე—განა არ იცით, ძებოჯან?!

— ნამდვილია, ნამდვილი!—ტაშის ცეით პრავოს ძახილით წამოიყრან-ტიალეს ლიბანმა ვაჭრებმა და დაიწყეს სასიხარულო ყვირილი:

— გამარჯვება ყველგან ჩვენია, ჩვენი, ჩვენი!.. ხიდ-ქვემ ქართველი ოზრესტოების დებოები, ხიდ-ქვემ, ხიდ-ქვემ!.. გაუმარჯოს ჩვენს დებოებს, გაუმარჯოთო!..

თავის დროზედ ვაუწყებთ მკითხველს ამ გამწვავებული კულაკების ანტიდემოს აქას და ჩვენი ხალხის შეხედულობას მის შესახებ, როგორც საინტერესო ამბავს ქიზიყის ერის ეკონომიური ყოფა-ცხოვრების ახალი მოძრაობა ას.

მთადიდელი.

